

Едва ли някой вече трябва да се учудва на поредния скандал, в който е забъркана една от основните специалните служби на България – Държавна агенция „Национална сигурност” (ДАНС) по случая с необосновано дълго използване на специални разузнавателни средства с разработката „Червей” и източване на бази с информация, съвпадаща по време с масовите протести срещу кабинета Орешарски без да е ясна (поне на обществото) истинската цел на подобно мероприятие.

Учудващото е, че нито едно политическо мнозинство през изминалите 25 години не стори необходимото, за да сложи поне малко ред в системата на сектор „Сигурност”. Резултатът е ясен – днес специалните служби, чиито бюджети възлизат на милиони левове, работят според политическата конюнктура, често над закона, произвеждат повече скандали, а ефективността им е сведена до санитарния минимум.

Както в повечето случаи досега и реакциите на различните участници в настоящата коалиция показват, че те ще пропуснат основното, увличайки се в подробности по скандала с разработката „Червей”. А основното е реформа. Реформа на безконтролната система на специалните служби. Тя е толкова важна, колкото и съдебната, но за нея никой не говори, тя не е сред приоритетите на управляващите.

Погрешно политическо говорене вместо въпроси за отговорността

В момента сме свидетели на погрешно политическо говорене. Във фокус е поставен въпросът за оставките на председателя на ДАНС Владимир Писанчев и на главния секретар на МВР Светлозар Лазаров. Управляващите обаче изпуснаха момента в който ясно трябваше да поставят въпроса за отговорността. А това трябваше да стане още при стъпването в мандата, а не на 100-ия ден на управлението си.

Ако беше поставен на място още през есента въпроса за отговорността на главния секретар на МВР за операцията в Лясковец през март 2014 г., при която психично болен уби полицай и рани трима, отдавна Лазаров да е овакантил заемания пост. Самият той нарече злощастната операция „трагедия в МВР”, но не пое отговорност за случилото се. Тук нещата опират и до елементарно чувство за чест и достойнство, каквито би трябвало да притежава един такъв ръководител, който заема най-висшата професионална длъжност в МВР. Какво доверие ще имат в теб редовите служители, когато нямаш морала да поемеш отговорност в труден момент? Отговорът е: никакво. Подобно поведение на висш ръководител в система като МВР действа изключително негативно и демотивиращо личния състав.

Отговорността на ДАНС за финансовата стабилност и проспаното източване на КТБ

Едно от най-големите банкови източвания в България – това на КТБ за над 4 млрд. лв., на което станахме свидетели миналата година, само по себе си е основание за носене на отговорност на редица институции, в това число и на ДАНС. В нейните прерогативи попада „разкриване, предотвратяване, пресичане и неутрализиране на опасност за икономическата и финансовата сигурност на държавата”.

По случая до момента обаче не е станало ясно службата да е разкрила, предотвратила, пресякла или неутрализирала грабежа в КТБ. Беше редно по този грандиозен скандал и очевидното бездействие на ДАНС още през ноември 2014 г. нейният директор на даде обяснения в парламента. Владимир Писанчев се яви там, но по случая с операцията срещу радикалния ислям, а не специално за КТБ. Така управляващите пропуснаха да му поставят принципния въпрос: каква отговорност носите като председател на ДАНС за фалита на КТБ?

Както и при случая с главния секретар на МВР Лазаров и Писанчев не намери достойнство да се оттегли сам, заявявайки, че ако парламентът реши, че той не е нужен, щял да се оттегли. Но защо е необходимо някой друг да решава оставката ти при положение, че ти си длъжен да я подадеш при такъв грандиозен провал като с КТБ?!

Истината е, че и в двата случая става въпрос не за професионално отговорни

ръководители, а за чиновници, които са поставени на тези постове, за да следват и да се съобразяват с политическата конюнктура.

Генезисът на днешните специални служби – кадри и манталитет на ДС

Няма да е пресилено да се каже, че не е имало правителство в България след промените без да се случи скандал с нерегламентирано подслушване или компромати, в които са замесени безконтролните специални служби. Като се започне от фалшифицирането на списъка на депутатите с досиетата в 7-то Велико Народно събрание, едно от първите явни активни мероприятия на Държавна сигурност, та се стигне до „Червеи“.

В почерка на всички тези случаи се открояват две основни характеристики, които можем да открием в генезиса на създаването на съвременните специални служби: кадри и манталитет от времето на тоталитарните комунистически органи.

Кои ръководи и решава

Трансформацията на ДС и Разузнавателното управление на Генералния щаб на БНА след 1989 г. в България е осъществена под контрола на наследника на БКП – БСП, запазвайки много от тези верни идеологически войници като кадри в уж новите контраразузнавателни и разузнавателни служби на Република България.

Малко статистика за размисъл. През 2010 г. Комисията по досиетата разкри, че малко над 1300 души в системата на МВР след 10 ноември 1989 г. са заемали или заемат ръководни постове във вътрешното министерство. Пак подчертавам – само ръководни постове от началник на отдел нагоре. Над 400 от тях са назначени по време на Румен Петков като министър на вътрешните работи в кабинета на Станишев.

По този показател МВР се следва от Министерството на отбраната, а само в ДАНС бяха

Специални служби за (зло)употреба

Написано от Христо Христов
Събота, 14 Февруари 2015 15:24

обявени над 150 кадрови служители на ръководни постове, трупали стаж в комунистическите служби до 1990 г.

След 10 ноември 1989 г. българското контраразузнаване е ръководено общо 14 години от сътрудници на Държавна сигурност. Националната разузнавателна служба (разузнаването) е оглавявана от кадри на ДС общо 21 години.

В служба „Военна информация“, наследник на Разузнавателното управление на Генералния щаб на БНА, положението е още по-сериозно. Преди две години по време на парламентарния контрол на министъра на отбраната стана ясно, че около 44% от щатния състав е свързан с военното разузнаване при комунизма, кадрово и идеологически обезпечавано и обучавано от съветското ГРУ.

В България все още има специални структури, които след 10 ноември 1989 г. не само не е ясно кой ги контролира, но и функционират без устройствени закони като Националната разузнавателна служба, служба „Военна информация“, Националната служба за охрана – всичките до една наследници на тоталитарни структури.

ДАНС пък беше конструирана през 2008 г. с дълбок подтекст – тогавашният премиер Станишев да измъкне от ръцете на вътрешния си министър Румен Петков контраразузнаването. Механично в ДАНС бяха събрани Национална служба „Сигурност“ от МВР, Агенция за финансовото разузнаване и служба „Сигурност – Военна полиция и Военно контраразузнаване“ от Министерството на отбраната.

Формално и неформално тя се оглави от кадри на Държавна сигурност. Формално от директора ѝ Петко Сертов, щатен служител на Второ главно управление на ДС, а неформално от съветника му Алексей Петров – бивша барета и щатен служител на Шесто управление на ДС по направление „Терор“.

Компрометирането на ДАНС като служба за политически поръчки стана още тогава с разработката „Галерия“ за подслушване на журналисти и политици, в която главна роля играе настоящият директор Владимир Писанчев.

Специални служби за (зло)употреба

Написано от Христо Христов
Събота, 14 Февруари 2015 15:24

И най-общите щрихи по актуалния скандал с „Червеи” показва, че дори при ясни правила в закона ДАНС не само не изпълнява функциите си, но и съдебният контрол при използването на специални разузнавателни средства не е ефективен механизъм за възпиране на злоупотреби.

И ГЕРБ, и Реформаторският блок ще сгрешат, ако се ограничат единствено до дискусия за смяна на компрометираните ръководители.

Необходими са ясни решения за пресичане на досегашната практика за използването на специалните служби в компроматите политически интриги вместо за съсредоточаването им върху сериозните предизвикателства пред националната сигурност на страната.

Не е убедителен аргументът, изтъкнат от премиерът Борисов, че „в момента, в който размърдаме службите, в тази ситуация, това ще възпламени опозицията, отново ще започнат да си мислят, че търсим реваншизъм, конфронтация”.

Ако управляващите действително желаят да проведат успешни реформи, включително и на специалните служби, нека да търсят съгласието на опозицията, особено по въпроси, които пряко се отнасят до националната сигурност.

Неслучайно лидерът на „Движение 21” Татяна Дончева, която навремето беше един от малцината депутати в БСП, изправили се открито срещу зависимостта на партията ѝ от бившите комунистически служби, заяви преди няколко дни:

„Крайно време е българското държавно ръководство и партньорските служби да се занимаят къде и по какъв начин се обучават кадрите на службите по сигурност, защото те се обучават в бившия Библиотекарски институт [ръководен от Стоян Денчев, агент на ДС, бел. ред]. Закриха факултета в Академията на МВР и сега кадрите се обучават пак от Писанчев, Йовчев и компания и определени кадри от бившата ДС.”

Тя подчерта, че ако не се направи това, ще продължат непрекъснато да излизат „или червеи, или гномове”, защото „кадрите решават всичко”. За операция „Червеи” тя посочи,

че главният секретар е длъжен да знае, даже когато го заобикалят „или се прави на три и половина и не е искал да подпише“.

Още един пример за пасивността на управляващите срещу нарушаване на закон от специална служба

Дончева даде и друг показателен пример за поставянето на служба над закона, коментирайки как служителите на служба „Военна информация“ (бившото РУМНО Разузнавателно управление в Министерството на народната отбрана), са полудели, когато министърът на отбраната Николай Ненчев им е казал, че трябва законът за досиетата да се спази и да предадат архива.

„И се започна – групички по интереси, НПО-та на бивши ченгета, които манипулират общественото мнение, че битката е за разкриване на имената на чуждите агенти. Битката е да се разкрият скритите в РУМНО агенти и понеже това е последното убежище на скритите ченгета в архива, е безобразно да се води такава съпротива“, заключи Татяна Дончева.

Отлагането на решението и по този конкретен случай, който също се нуждае от дълбока реформа и възлагане на отговорности на ръководители, водещи се от върховенството на закона, вече дава притеснителни сигнали към обществото – колебание от страна на ръководството на Министерството на отбраната или в по-лошия случай – безсилие да вземе и проведе необходимите управленски решения.